

Yttrande över betänkandet Föräldraskap vid assisterad befruktning (SOU 2007:3)

Ärendet

Landstingsstyrelsen har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden skall yttra sig över betänkandet.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att föreslå landstingsstyrelsen yttra sig över betänkandet i enlighet med synpunkter som framgår av det här tjänsteutlåtandet samt

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens synpunkter

Sammanfattning av betänkandet

Enligt förädrabalkens regler gör man en åtskillnad mellan samkönade och olikkönade par ifråga om rättsligt föräldraskap. Om modern är gift presumeras hennes make vara barnets rättsliga förälder, s.k. faderskapspresumtion. En motsvarande presumtion för rättsligt föräldraskap för moderns kvinnliga partner finns dock inte. Utredningen föreslår att en bestämmelse om *föräldraskapspresumtion* för moderns partner – motsvarande faderskapspresumtionen – införs i förädrabalken. Vidare föreslås att bestämmelserna avseende det rättsliga föräldraskapet för en kvinna även skall tillämpas vid assisterad befruktning (insemination och befruktning utanför kroppen) som sker utanför svensk hälso- och sjukvård, dvs. vid assisterad befruktning som har skett i utländsk hälso- och sjukvård eller vid insemination i egen regi.

Utredningen slår fast att varje barn har rätt att känna till sitt genetiska ursprung. Det är i första hand föräldrarna som ansvarar för att barnet får denna information. Rätten till information och föräldrarnas ansvar i detta avseende föreslås regleras i förädrabalken. Med barn jämställs i detta sammanhang en vuxen person som tillkommit genom assisterad befruktning. Härutöver föreslår utredningen informations- och

utbildningsinsatser för föräldrar och personal, utarbetande av pedagogisk vägledning och hjälpmedel, samt att gällande föreskrifter och allmänna råd ses över och förtydligas. Utredningen anser också att det bör upprättas ett särskilt register som skall innehålla de uppgifter barnet behöver för att finna sitt genetiska ursprung.

Förvaltningens synpunkter

Förslagen i betänkandet har i huvudsak två utgångspunkter; *likabehandling av män och kvinnor* och *barnets bästa*. Likabehandlingsprincipen innebär i detta sammanhang att män och kvinnor skall ha lika förutsättningar att tilldelas rättsligt föräldraskap. I nuläget råder ojämlikhet på så sätt att det inte finns en presumtion för rättsligt föräldraskap för en kvinnlig partner motsvarande faderskapspresumtionen. Förvaltningen anser att det bör finnas en sådan presumtion. Det faktum att moderns make per automatik blir rättslig förälder till barnet på grund av faderskapspresumtionen visar med all tydlighet att det är samlevnadsformen och samtycket som är avgörande för det rättsliga föräldraskapet; inte den biologiska anknytningen. Rättsligt föräldraskap skall alltså inte grundas på sexuell läggning eller kön, utan på samlevnadsformen och samtycke.

En förändrad lagstiftning avseende det rättsliga föräldraskapet för kvinnor motiveras dock främst av hänsyn till *barnets bästa*. Begreppet är hämtat från FN:s Barnkonvention och skall genom riksdagsbeslut genomsyra all svensk lagstiftning som berör barn. Det finns emellertid ingen allmän vedertagen definition om vad som ingår i begreppet barnets bästa, varken i konventionen eller i svensk lagstiftning. Vad som omfattas av barnets bästa får således avgöras från tid till annan och är beroende av omständigheter i det enskilda fallet. I detta sammanhang torde det rimligen ligga i barnets intresse att ha två rättsliga föräldrar; härigenom ökar förutsättningar för barnets sociala, ekonomiska och rättsliga trygghet. Nuvarande lagstiftning försvårar dock i vissa fall att ett barn får två rättsliga föräldrar. Om t.ex. den assisterade befruktningen sker utomlands kan det förhålla sig så att den inhemska lagstiftningen föreskriver att spermiegivaren skall vara anonym gentemot barnet, vilket gör att faderskap inte kan fastställas. Om modern har en kvinnlig partner finns det enligt gällande regler ingen möjlighet för partnern att utses till rättslig förälder (i detta sammanhang bortses från adoption). En sådan ordning sammanfaller inte med barnets bästa. Givet utgångspunkten att ett barn skall ha två rättsliga föräldrar är det därför uppenbart att det finns ett behov av att ändra lagstiftningen i enlighet med utredningens förslag.

Sammanfattningsvis tillstyrker förvaltningen utredningens förslag om utökade möjligheter till föräldraskap för en kvinnas partner, framförallt på grund av att förslagen tillgodoser barnets intressen. De föreslagna förändringarna ligger också i linje med den utveckling som har skett på andra närliggande områden; t.ex. ändrades bestämmelserna om arvsrätt för ett barns far och mor i föräldrabalken så att dessa uttryckligen omfattar även situationer där föräldrarna är av samma kön. Det rättsliga föräldraskapet för moderns kvinnliga partner får dock inte begränsa möjligheterna för ett barn att få information om sitt genetiska ursprung. Förvaltningen bedömer att

utredningens förslag i denna del är lämpliga och tillräckliga för att tillgodose barnets intressen i detta avseende.

Christina Torstensson

Henrik Gaunitz